

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

**Філологічний факультет
Кафедра теорії літератури та порівняльного літературознавства**

В.о. декана факультету

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Крохмальний Р. О.

“31” серпня 2023 року



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія світової літератури: Література Стародавнього світу

галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва галузі знань)
спеціальність	<u>035 Філологія</u> (шифр і назва спеціальності)
спеціалізація	<u>035.01 Українська мова та література</u> (назва спеціалізації)
освітня програма факультет	<u>Прикладна лінгвістика</u> <u>Філологічний</u> (назва інституту, факультету, відділення)

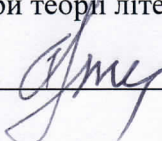
2023–2024 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **Історія світової літератури: Література Стародавнього світу** для студентів за напрямом підготовки 035 «Філологія» (спеціалізація 035.01 Українська мова та література, ОП Прикладна лінгвістика)

Розробник – **Лучук Тарас Володимирович**, доцент кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства, кандидат філологічних наук.

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства

Протокол від “29” серпня 2023 року № 1
Завідувач кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства

_____ (підпис)  _____ (Гнатюк М. І.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму ухвалила Вчена рада філологічного факультету
Протокол від “31” серпня 2023 року № 1

“31” серпня 2023 року

Голова _____ (Крохмальний Р. О.)
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки <u>035 Філологія</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність: 035.01 Українська мова та література ОП Прикладна лінгвістика	Рік підготовки	
Змістових модулів – 1		2-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання — (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: _____ бакалавр _____	Лекції	
		16 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		58 год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
год.			
Вид контролю:			
—			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 1: 2

для заочної форми навчання –

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Нормативний курс «Історія світової літератури (Література Стародавнього світу)» розрахований на студентів першого курсу. Дисципліна знайомить студентів з основними ідеями, що сформувалися й розвинулися у трьох історично-культурних ареалах Стародавнього світу (євро-афро-азійському, центрально-південно-азійському та східно-азійському) протягом хронологічного відтинку – кінець IV тис. до Хр. — VI ст.

Історія літератури Стародавнього світу стає першим етапом знайомства студентів із розвитком різних національних літератур, що складають загальний образ світової літератури. Курс також тісно пов'язаний із основними галузями науки про літературу – історією та теорією літератури, водночас доволі часто набуває міждисциплінарного характеру, оскільки вводить студентів у контекст тогочасного літературного і культурного процесу. Тож курс «Історія світової літератури (Література Стародавнього світу)» покликаний актуалізувати базові знання студентів першого курсу з історії світової літератури, актуалізувати синхронно набуті знання зі вступу до літературознавства, історії української літератури, закласти основи для подальшого вивчення історії світової літератури, антропології, культурології, порівняльного літературознавства, теорії літератури.

Мета курсу – ознайомити студентів з базовими поняттями, етапами й фактами розвитку літератури Стародавнього світу.

Завдання:

- ознайомити студентів з основними фактами літературного процесу кінця IV тис. до Хр. — VI ст;
- виробити уявлення про літературу Стародавнього світу як цілісний трьохтисячолітній процес;
- охарактеризувати основні особливості географічно-літературних зон, що формуються впродовж цього періоду;
- допомогти простежити генетичній інтертекстуальні зв'язки між літературними текстами цього періоду;
- виробити уявлення про літературу як частину гуманітарного дискурсу;
- ознайомити студентів з можливостями міждисциплінарного підходу в інтерпретації текстів;
- виробити навички культурно-історичного, формального, компаративного аналізу текстів;
- навчити студентів самостійно мислити;
- розвивати вміння вести дискусію, обґрунтовувати власну позицію.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких **загальних компетентностей**:

- ЗК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 2. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК 11. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

фахових компетентностей:

- ФК 3. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.
- ФК 4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного/мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.
- ФК 5. Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.
- ФК 8. Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.
- ФК 10. Здатність створювати усні й письмові тексти різних жанрів і стилів державною та іноземною (англійською) мовами.
- ФК 11. Здатність до створення, редагування, реферування і систематизації текстів різних стилів і жанрів.

та досягнення програмних результатів навчання:

- ПРН 2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.
- ПРН 3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.
- ПРН 6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.
- ПРН 10. Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (відповідно до обраної спеціалізації).
- ПРН 11. Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.
- ПРН 12. Дотримуватися правил академічної доброчесності.
- ПРН 14. Створювати, аналізувати й редагувати тексти різних стилів та жанрів.
- ПРН 16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних завдань і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.
- ПРН 17. Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі.
- ПРН 22. Працювати у сфері перекладацької діяльності як однієї зі складових літературної творчості та компаративістики.
- ПРН 23. Досліджувати літературу в контексті суспільних змін, зокрема аналізувати та оцінювати ринок літературної продукції в умовах війни.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- основні етапи розвитку літератури Стародавнього світу;
- основні географічні осередки розквіту культурних дискурсів кінця IV тис. до Хр. — VI ст.;
- основні тексти та імена, що репрезентують літературу Стародавнього світу;

уміти:

- оперувати базовою інформацією з курсу;
- орієнтуватися в хронологічній та географічній приналежності того чи іншого тексту, його поетикальних та естетичних особливостях;
- дати оцінку щодо історичного місця та значення основних літературних текстів Стародавнього світу;
- застосовувати культурно-історичний, формальний та порівняльний метод на щодо літературних текстів
- здійснювати пошук інформації та застосовувати її на практиці;
- брати участь у дискусії, аргументовано відстоювати власну думку.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА.

Драматична трилогія: література Стародавнього світу — література Середньовіччя — література Новітніх часів. Стародавній світ: «старі» й «молоді» народи, хронологічні межі (кінець IV тис. до Хр. — VI ст.).

Практичне заняття № 1. Тема: Основні історично-культурні ареали Стародавнього світу.

Проблеми термінології та хронології. Історія дешифрування забутих систем письма: від Франсуа Шампольйона до Майкла Вентріса.

Тема 2. ШУМЕРСЬКА ЛІТЕРАТУРА. АККАДСЬКА (АССИРО-ВАВІЛОНСЬКА) ЛІТЕРАТУРА.

Історія шумерів. Шумерське письмо. Найдавніші шумерські тексти («написи», «літературні каталоги»). Класифікація пам'яток шумерської літератури. Міфи космогонічні та етіологічні (шумерська космогонічна поема «В предвічні дні, в безконечні дні...»; сказання про сходження Інанны в підземний світ). Оповіді про подвиги богів та обожнених героїв (сказання про Енліля, бога-покровителя міста Ніппура; шумерські оригінали сказання про Гільгамеша). Ліричні тексти (любівні заклинання; опис обряду священного шлюбу). Дидактичні твори (тексти Едуби).

Різновиди аккадського клинопису. Ділові документи XXIV–XXII ст. до Хр. Закони Гамурабі. Старовавілонська поема про сотворення світу «Енума еліш». Аккадська версія епосу про Гільгамеша.

Практичне заняття № 2. Тема: Епос про Гільгамеша.

Оповіді про подвиги богів та обожнених героїв (сказання про Енліля, бога-покровителя міста Ніппура; шумерські оригінали сказання про Гільгамеша). Формування основ розуміння поняття «інтертекстуальність».

Питання для дискусії: в яких текстах знаходимо подібні мотиви, архетипи, символи, що й у сказаннях про Гільгамеша.

Тема 3. ДАВНЬОЄГИПЕТСЬКА ЛІТЕРАТУРА.

Дешифрування єгипетських ієрогліфів. Література Стародавнього царства (III тис. до Хр.): «Тексти пірамід», повчання стародавніх мудреців Імготепа, Джедефгора та Птахотепа. Література Середнього царства (XXII–XVI ст. до Хр.): «Повість про красномовного поселянина», казки папірусу Весткар, «Оповідь Синухе», гімнографія (гимн до Осіріса, гимн до бога Нілу — Хапі). Література Нового царства (XVI–VIII ст. до Хр.): гимн до Атона (релігійна реформа Аменотепа IV), «Книга мертвих». Література демотична (VIII ст. до Хр. – II ст.): байки з Лейденського папірусу, давньоєгипетський ритуал як театралізоване дійство.

Практичне заняття № 3. Тема: Казки та ліричні пісні стародавнього Єгипту.

Давньоєгипетська казка про двох братів (текстуальне та інтертекстуальне прочитання).

Переклади давньоєгипетської лірики в українській літературі (Леся Українка, Іван Франко, Агатангел Кримський та ін.).

Питання для роздумів: чи знаходимо сліди особистості перекладача, його епохи у його перекладах?

Питання для дискусії: роль перекладача у житті оригінального тексту в чужій національній культурній традиції.

Тема 4. ГЕТТІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА. УГАРИТСЬКА ЛІТЕРАТУРА. ГЕБРЕЙСЬКА (ДАВНЬОЄВРЕЙСЬКА) ЛІТЕРАТУРА.

Хеттські переклади хурритського епосу. Давньохеттська література Неси (XVIII ст. до Хр.). Література хаттійська. Література давньохеттського царства (XVII–XVI ст. до Хр.). Середньохеттські літературні пам'ятки. Новохеттська література (XIV–XIII ст. до Хр.).

Угаритські епічні поеми (XIV–XIII ст. до Хр.): епос про Керета, епос про Даннілу та сина його Акхата. Поема про священний шлюб місячних богів Йаріха й Ніккаль. Фінікійська література I тис. до Хр.: напис на саркофазі царя Ахірама, напис із Каратепа. Карфагенська література: «періпли» (пригодницькі повісті про далекі мандри).

Світоглядні основи єврейської літератури. Долітературні форми словесного мистецтва. «Біблія (Старий Завіт)» як літературний і сакральний текст: хронікально-епічні тексти, пророка література, ліричні жанри, література «премудрості», апокаліптична література.

Практичне заняття № 4. Тема: Біблія та українська література. Жанрово-тематична палітра давньогебрейської літератури.

«Біблія (Старий Завіт)» як літературний і сакральний текст: хронікально-епічні тексти, пророка література, ліричні жанри, література «премудрості», апокаліптична література.

Тема 5. ДАВНЬОГРЕЦЬКА ЛІТЕРАТУРА.

«Антична література» — література європейської давнини. Писемні пам'ятки давньогрецької та римської літератури. Доля античної літературної спадщини. Папірусологія. Александрійська бібліотека. Проблема періодизації античної літератури.

Космогонічні міфи давніх греків у контексті міфологій народів світу (слов'янська, давньогебрейська, старовавилонська). Гомер у контексті української літератури. Генеалогічний епос («Теогонія» Гесіода). Давньогрецька історіографія. Геродот. Платон і Арістотель. Сократичні діалоги Платона. Літературознавчі праці Арістотеля («Поетика»).

Грецька література класичної доби (V–IV ст. до Хр.): аттична трагедія (Есхіл, Софокл, Евріпід), аттична комедія (Арістофан). Ораторське мистецтво V–IV ст. до Хр. Елліністична література III–I ст. до Хр. (Менандр, Каллімах, Теокрит). Грецька література I–V ст. («Порівняльні життєписи» Плутарха, діалоги Лукіана, грецький авантюристичний та еротичний роман).

Практичне заняття № 5. Тема: Грецька література класичної доби (V–IV ст. до Хр.).

Становлення і розвиток європейської драматургії. Значення давньогрецького театру в розвитку європейського. Аполонічне та діонісійське мистецтво. Традиції діалогів Платона в античній класиці.

Тема 6. РИМСЬКА ЛІТЕРАТУРА.

Рання римська література (фольклор: замовляння, фесценіни, побутові пісні). Аппій Клавдій — перший римський письменник. Римська поезія та її залежність від давньогрецької (Лівій Андронік, Гней Невій, Квінт Енній). Римсько-елліністична комедія II ст. до Хр. (Плавт, Теренцій). Ораторське мистецтво I ст. до Хр. (Ціцерон). Філософська поезія: поема Лукреція «Про природу речей». Лірика: неотерики і Катулл.

Література періоду утвердження імперії: «золотий вік» римської літератури (Вергілій, Гораций, Овідій). «Срібний вік» («Фарсалия» Лукана, «Моралії» та драми Сенеки). Римська література пізньої античності («Метаморфози, або Золотий осел» Апулея, «Розрада від філософії» Боеція).

Практичне заняття. Тема: Вергілій в українській літературі.

«Енеїда»: Вергілій і Котляревський.

Поняття пародії, бурлеску, травестії: поетикальні та естетично-функціональні риси.

Тема 7. АВЕСТИЙСЬКА (ДАВНЬОІРАНСЬКА) ЛІТЕРАТУРА. ДАВНЬОІНДІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА. ДАВНЬОКИТАЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА.

«Авеста» — священна книга давніх іранців. Заратуштра та його «Гати». Інші книги «Авести».

Джерела давньоіндійської літератури. Ведійська література: «Ріг-Веда». Література другої половини I тис. до Хр.: «Магабгарата», «Рамаєна». Буддійська література: «Джатаки» або оповіді про переродження Будди.

Архаїчний період: пам'ятки царства Чжоу. Класичний період: канон конфуціанського п'ятикнижжя («Шуцзін»), вчення про Дао, перший китайський лірик Цюй Юань. Пізня китайська давнина: «Історичні записки» Сима Цяня.

Практичне заняття № 7. Тема: Давньоіндійські гимни. Оповідки давнього Китаю.

Література другої половини I тис. до Хр.: «Магабгарата», «Рамаєна». Особливості поезики давньоіндійського епосу. Давньокитайські оповідки в українських перекладах.

Тема 8. СТАРОХРИСТИЯНСЬКА ЛІТЕРАТУРА. ЛІТЕРАТУРА СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ: ЗАГАЛЬНІ ПІДСУМКИ.

«Новий Завіт»: канонічний корпус. Апокрифічна література. Старохристиянська спадщина як джерело української культури. Українські переклади богослужбних текстів.

Мотиви смерті і воскресіння божества у давньогрецькій міфології, старовавилонській поемі про Істар, Новому Завіті.

Порівняльна історія літератур Стародавнього світу.

Практичне заняття № 8. Тема: Студії Івана Франка про старохристиянську літературу.

Новозавітні апокрифи. Твори українських письменників на стародавні теми.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Т1. Історія світової літератури як навчальна дисципліна	4	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-

T2. Шумерська література. Аккадська (ассіро-вавілонська) література	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
T.3. Давньоєгипетська література	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
T.4. Геттійська література. Угаритська література. Гебрейська (давньоєврейська) література	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
T.5. Давньогрецька література	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
T. 6. Римська література	4	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
T. 7. Авестійська (давньоіранська) література. Давньоіндійська література. Давньокитайська література	4	2	2	-	-	6	-	-	-	-	-	-
T.8. Старохристиянська література. Література Стародавнього світу: загальні підсумки	4	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Усього годин		16	16	-	-	58	-	-	-	-	-	-

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Епос про Гільгамеша. Староавілонська оповідь про сотворення світу.	6
2	Сліди давньоєгипетської літератури в українському літературному процесі.	8
3	Жанрово-тематична палітра давньоєврейської літератури.	8
4	Міфологія давніх греків. Епічна традицій античної літератури давньогрецького періоду: становлення та розвиток.	8
5	Грецька література класичної доби (V–IV ст. до Хр.).	8
6	Вергілій в українській літературі.	6
7	Сказання про смерть і воскресіння божества в різних літературних традиціях.	6
8	Давньоіндійський епос.	8
	Разом	58

6. Методи контролю

Курс складається з 8 лекцій і 8 практичних занять, що охоплюють ключові моменти розвитку стародавніх літератур. Навчальний предмет передбачає самостійну працю студентів над тими темами, що необхідні для уявлення про літературу Стародавнього світу як цілісний процес упродовж трьох тисяч років.

Під час семестру студенти пишуть контрольні тести. Для перевірки і закріплення набутих знань студентам може бути запропоновано зреферувати одну працю із списку критичної літератури (реферат обсягом дві сторінки стандартного формату).

Наприкінці другого навчального семестру студенти складають екзамен.

7. Розподіл балів, що присвоюються студентам

Оцінювання праці студента здійснюється за такими показниками:

Виступи на практичних заняттях	30 балів
Контрольні тести	20 балів
Екзамен	50 балів
<i>Загалом</i>	100 (30 + 20 + 50) балів

Переведення в оцінку за 4-бальною шкалою здійснюється за такою схемою:

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Оцінка в балах</i>	<i>За національною шкалою</i>		
		<i>Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку</i>		<i>Залік</i>
A	90 – 100	5	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
B	81-89	4	<i>Дуже добре</i>	
C	71-80		<i>Добре</i>	
D	61-70	3	<i>Задовільно</i>	
E	51-60		<i>Достатньо</i>	

8. Методичне забезпечення

1. Робоча програми навчальної дисципліни.
2. Плани практичних занять та методичні вказівки до їх виконання.
3. Матеріали до семінарських (практичних) занять та самостійної роботи студентів.

9. Рекомендована література

Базова:

- Антична література: Хрестоматія / Упоряд. акад. О. І. Білецький. Вид. 2-е, доповнене. Київ, 1968.
- Голоси Стародавньої Індії: Антологія давньоіндійської літератури / Упоряд., перекл. із санскриту і прим. Павла Ріттера. Київ: Дніпро, 1982.
- Давня римська поезія в українських перекладах і переспівах: Хрестоматія / Укладач Віталій Маслюк. Львів: Світ, 2000.
- На ріках вавілонських: З найдавнішої літератури Шумеру, Вавілону, Палестини / Упоряд. Михайло Москаленко. Київ: Дніпро, 1991.

Оповідки Давнього Китаю / З кит. перекл. Ігор Зуєв та Олег Лишега. Київ: Дніпро, 1990.

Допоміжна:

Античний театр: Есхіл, Софокл, Евріпід, Арістофан, Менандр, Плавт. Трагедії і комедії / Упоряд. Вадим Пащенко. Київ: Веселка, 2003.

Антологія літератур Сходу / Упоряд., вступ. стаття та прим. проф. А. Ковалівського. Харків: Видавництво ХДУ, 1961.

Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена; Переклад проф. Івана Огієнка. Київ: Українська Біблійне Товариство, 2003.

Бондарук О. Героїчні епоси народів світу / Ольга Бондарук. Львів: Класика, 2007.

Золоте руно: З античної поезії / Упоряд. Андрій Білецький. Київ: Веселка, 1985.

Черноіваненко В. Кумран і рукописи Мертвого моря: Авторство, ідентифікація, історіографія / Віталій Черноіваненко. Київ: Дух і Літера, 2014.

Anthology of Classical Myth: Primary Sources in Translation / Ed. and Transl. by Stephen M. Trzaskoma, R. Scott Smith, and Stephen Brunet. Indianapolis; Cambridge: Hackett Publishing Company Inc., 2004.